

ONNELLINEN VANHUUS JA MARKKINAYHTEISKUNTA

Teksti: Ritva Juntunen

Lokakuun 1. päivä oli tänä vuonna monella tapaa omistettu ikääntymiselle ja vanhuksille. Sitä vietetään kansainvälisesti vanhojen toimintapäivänä tunnuksella Ikä Vaatii Toimia (Age Demands Action, ADA). Samana päivänä julkistettiin Global AgeWatch-indeksi eli ikäindeksi, joka kuvaa vanhojen ihmisten toimeentuloa, terveyttä ja elämän laatua. Indeksillä julkistettiin ensimmäisen kerran 2013. Suomi on ollut sijalla 15 sekä viime että tänä vuonna.

Tämän vuoden Miina Sillanpään Seuran Miinan perintö – seminaari ”Vanhushyvinvointi markkinayhteiskunnassa” järjestettiin yhdessä Valtaa vanhuus-liikkeen kanssa.

Murrettiin myyttejä

Seminaarin luennot keskittyivät kahden perusteeman ympärille: ”Ovatko vanhuksset markkinoiden armoilla?” sekä ”Mitkä ovat onnellisen vanhuuden eväät?”.

Seminaarin aikana luennoitsijat mursivat monella tapaa ja hyvin perustellen monia vanhuuteen liittyviä myyttejä ja uskomuksia.

Kuntaliiton varatoimitusjohtaja Tuula Haataisen mukaan ikääntyneistä puhutaan yleensä massana ja ryhmänä. Entistä enemmän ikääntyneet pitäisi kuitenkin ottaa huomioon yksilöinä. Vanhuusväestö koostuu hyvin koulutetuista ja vähän koulutusta saaneista, rikkaista ja köyhistä, sairaista ja terveistä. Heitä pitäisi siis kohdella yksilöinä eikä yhtenä vanhustyksikkönä.

Professori Kaisu Pitkälä jatkoi myyttien murtamista. Hänen mukaansa käsitys vanhuksista sairaina ja raihnaisina on onneksi muuttumassa.

Professori Vappu Taipaleen mukaan vanhuksset pitäisi nähdä pikemminkin toimijoina kuin hoitotaakkoina. Pienilläkin termeillä voidaan Taipaleen mukaan luoda väärä mielikuvia. Yleisesti puhutaan Vanhuspalvelulaista, joka luo väärää mielikuvaa vanhuksista palveltavina. Lain nimi todellisuudessa on ”Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn turvaamisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista”. Toimintakyvyn turvaaminen on ennalta ehkäisevää ja vanhuksia aktivoivaa ja sen pitäisikin olla ensisijainen tavoite.

Luennoitsijat tarjosivat myös erilaisia neuvoja ja jopa niksejä vanhuuden kanssa pärjäämiseen. Niistä koostui käytännön läheinen paketti, josta voi hyötyä jokainen ikääntynyt.

- Eletyn elämän hyväksyminen
- Oman elämäntarinansa käyttäminen voimavarana
- Tarpeellisuuden tunne
- Anna osaamistasi, ei tavaraa
- Liity toisiin
- Opi uutta ja harrasta

Ajattelumallit uusiksi

Julkisiin palveluihin liitetään yleensä toimintakulttuurin jäykkyys. Yksityissektorin järjestämää palvelua pidetään aina edullisena ja tehokkaana. Näitä kahta vanhuspalveluihin liittyvää myyttiä sekä puolustettiin että murrettiin seminaarin aikana luennoissa, joita pitivät professori Pentti Arajärvi, toimitusjohtaja (eläkkeellä) Kristiina Hautakangas sekä ekonomiyrittäjä Timo Saranpää.

Yhteisymmärrys vallitsi selvästi siitä, että toiminnan juridinen muoto ei sinänsä ole ratkaisevaa toiminnan laadun kannalta.

Seminaarissa korostettiin aiheellisesti, että vaikka yrityksen tehtävänä on jo osakeyhtiölain nojalla tuottaa voittoa, tämä voitto voidaan käyttää monella eri tavalla.

Voitto voidaan jakaa osakkaille. Mutta se voidaan käyttää myös yhtiön kehittämiseen. Tästä tavasta, ovat hyvänä esimerkkinä yhteiskunnalliset yritykset. Ne käyttävät suurimman osan voitostaan yhteiskunnallisen tavoitteensa edistämiseen. Niitä on Suomessa vielä aika vähän ja tunnettuus huonoa.

Esa Fagerlund, joka on toiminut muun muassa Settlementiasunnot Oy:n toimitusjohtajana, kertoi, että yhtiö ei jaa osakkailleen osinkoa vaan toiminnan tuotto käytetään kehitystyöhön ja asukkaiden hyväksi. Fagerlundin kokemusten mukaan yhteiskunnallinen yritys voi tuottaa vanhuksille vuokra-asuntoja paljon edullisemmalla vuokralla kuin perinteisissä voittoa tuottavissa yhtiöissä.

Käytettävissä olevan rahan määrä ei ole aina laadun tae. Asioita voidaan lähestyä myös aivan uudesta näkökulmasta. Tuula Haatainen esitti kuvia tällaisesta ajattelusta. Kun vanhainkodin asukkaita ei voi viedä ulos nauttimaan lumileikeistä, voidaan lumi tuoda sisään. Käsineet kädessä pieniä lumiukkoja tekevien vanhusten riemulliset ilmeet puhuivat omaa vakuuttavaa kieltään.

”Tehokkuus on tärkeää, mutta oikeudenmukaisuus on välttämätöntä”. Tähän lauseeseen päätti professori Arajärvi oman luentonsa. Siihen kiteytyy hyvin myös vastaus kysymykseen Ovatko vanhuksat markkinoiden armoilla?

Miina Sillanpää–tunnustus

Vuoden 2014 Miina Sillanpää -tunnustus annettiin seminaarissa professori Kaisu Pitkälälle hänen merkittävästä ikääntyneiden hyvinvointiin, hoitoon ja kuntoutukseen liittyvästä tutkimus- ja kehittämistyöstään.

Tunnustus jaetaan yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja se on jaettu vuosittain vuodesta 2012 alkaen.